

Nr 389.

Av herr **Wikström**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 261, med förslag till lag om ändrad lydelse av § 28, § 29 mom. 1 och § 42 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862, till lag om ändrad lydelse av §§ 21, 22 och 31 i förordningen om kommunalstyrelse i stad den 21 mars 1862 samt till lag om ändrad lydelse av § 2 mom. 6 och 7 samt §§ 3 och 16 i förordningen om landsting den 21 mars 1862 ävensom om upphävande av § 2 mom. 5 i sistnämnda förordning.

Sedan 1917 års riksdag, i enlighet med konstitutionsutskottets hemställan, beslutat att i skrivelse till Kungl. Maj:t göra framställning om utredning och förslag till »sådana ändringar i gällande kommunalförfattningar, att val till landstingsmän och stadsfullmäktige samt eventuellt även andra kommunala val i högre grad än nu är fallet sammanföras till en och samma tidpunkt», har Kungl. Maj:t i proposition nr 261 till årets riksdag framlagt de sålunda begärda ändringsförslagen.

Den nämnda riksdagsskrivelsen tillkom i samband med att riksdagen antog såsom vilande vissa grundlagsändringar, avseende att göra valperioderna till andra kammaren 4-åriga. Att denna nu för vidare grundlagsenlig behandling vilande reform icke beslöts därför, att den i och för sig ansågs nödvändig eller ens önskvärd, det kan utläsas av utskottets betänkande och framgick ännu tydligare av den diskussion, som föregick beslutet i andra kammaren. Men de praktiska svårigheter och den förvirring och oreda i det politiska livet, som blivit följden av de många valens förrättande på olika tider och gällande för olika långa perioder, hade alstrat ett så starkt behov av någon systematisering, ord-

ning och reda i detta kaos, att man var benägen taga den 4-åriga perioden även till andra kammaren, om man genom att på detta sätt bringa mandattiden i samklang med de kommunala valen ernådde den önskade ordningen och redan i valtidserna.

Sedan nu Kungl. Maj:ts förslag föreligger, är man i tillfälle överblicka de fördelar och nackdelar, som följa av samtliga de ifrågasatta lagändringarna. Vad då först fördelarna beträffar, så bestå de däruti att medan förut undantagsvis i vissa kommuner och valdistrikt kunnat inträffa ända till tre politiska val under samma år, blir det under den nya ordningen aldrig mer än två, vilket däremot regelbundet skulle bli händelsen vart fjärde år. Och vidare blir vart annat år fritt från politiska val.

Det skall villigt erkännas, att det är åtskilligt mer system och reda i denna anordning än som fanns förut, men nog har man anledning ifrågasätta, om de fördelar som vinnas äro så stora, att de äro värda det från demokratisk synpunkt dyra pris, med vilka de skulle köpas.

Jag tillåter mig för det första ifrågasätta, om de alldeles valfria åren är något så synnerligen värdefullt och eftersträfvansvärt. För min del håller jag före, att de synpunkter, som länsstyrelsen i Uppsala län gjort sig till tolk för i denna fråga, äro fullt riktiga och väl värda att beaktas. Nämda länsstyrelse yttrar bl. a.: »Om livaktighet och intresse hos valmännen, vilka egenskaper utgjorde en viktig förutsättning för varje på val grundad samhällsordning, väcktes endast vid sällan återkommande tidpunkter, kunde resultatet icke bliva lika tillfredsställande, som när de permanent vore för handen och oftare manades att taga sig uttryck. Tillfälligheter skulle alltför lätt kunna få avgörande betydelse. Ju vidsträcktare betydelse utgången av en valstrid ägde, desto mer måste man befara, att intresset kunde stegras till en feberhetta, som försvagade valmännens omdömesförmåga och framkallade personlig bitterhet. Man finge vidare icke underskatta valkampanjernas uppfostrande betydelse. För deras »olägenheter» borde icke glömmas de värdefulla tillfällen, som genom dem bereddes valmännen att inhämta kunskap i offentliga ärenden, särskilt genom upplysande föredrag av framstående politiska män, vilka eljest sällan eller aldrig framträdde personligen inför en större allmänhet. Gent emot osanna och vrängda framställningar eller andra ogynnsamma inflytelser måste valmännen, om valkampanjerna oftare infölle, bliva mera härdade och bättre i stånd till kritik. Av dessa skäl vore det opåkallat att i syfte att minska antalet valkampanjer bestämma valperioderna eller valtillfällena på annat sätt än ur andra synpunkter vore lämpligt och nödvändigt.»

Den sida av saken, som länsstyrelsen här pekat på, synes mig vara av den vikt, att den icke alldeles bör lämnas å sido för strävandet att av bekvämlighets- eller ekonomiska skäl få så många »friår» som möjligt.

Icke heller från valorganisatoriska synpunkter är det föreslagna politiska trädesbruket något att eftertrakta. Var och en, som haft med ledningen av politiska valrörelser att göra, torde kunna vitsorda, att isynnerhet underavdelningarna i de politiska organisationerna ha en stark benägenhet att slappna av och slumra in, när det under en längre tid icke inträffar något val, som piggar upp intresset hos medlemmarna och ger föreningarna något att syssla med. Och vid första därefter följande val har valledningen oftast det mest tidsödande och besvärliga arbetet med att ruska så mycket liv i den under vilotiden avdomnade organisationen, att den nödtorftigt kan fungera. Allt som allt, ter sig för mig värdet av den 2-åriga politiska viloperioden mycket tvivelaktig både ur samhällsnyttans och praktiska synpunkter.

Sedd som helhet innebär denna »reform» ovillkorligen ganska avsevärda eftergifter åt rent antidemokratiska tendenser och strävanden. Först och främst skulle valperioden till andra kammaren förlängas ett år, vilket onekligen är ett steg i rent antidemokratisk riktning, så mycket mer, som därmed följer att genomförandet av grundlagsändringar skulle ytterligare fördröjas och försvåras. Borttagandet av den successiva förnyelsen av landstings- och fullmäktigekorporationerna är ytterligare ett steg i samma riktning. Dessa sistnämnda val ha visserligen även förut gällt för 4 år, men om av någon anledning under mellantiden en svängning i opinionen inträffat, eller om denna opinion i någon viktigare, under mellantiden aktuell vorden politisk eller kommunal fråga företräder en annan uppfattning än de förut valda, så har dock denna opinion haft möjlighet att taga sig uttryck och påverka sammansättningen vid det vartannat år återkommande valet av halva korporationen. Nu skulle däremot valresultatet gälla orubbat i 4 år. Självklart bleve ändringarna i korporationernas sammansättning vid varje val så mycket större, och kontinuiteten i förvaltningen så mycket mindre.

Reformens fördelar bleve alltså, att allmänheten i de kommuner som nu välja stads- eller kommunalfullmäktige inbesparades ett politiskt val vart fjärde år och i övriga kommuner ett val vart tionde år. Varjämte vunnes en något jämnare fördelning av valen.

För att ernå detta skulle andrakammarperioderna göras 4-åriga, grundlagsreformerna försenas ytterligare ett år, det successiva förnyandet

av landstingsfullmäktigekorporationerna försvinna och nödig kontinuitet i deras arbete äventyras. Nog har man anledning fråga sig, om icke åtminstone det väsentliga av vad man vill vinna kan ernås utan denna »kompensation» av försämringar i övrigt.

Mig synes då den reflexionen ligga närmast till hands: Varför skall andrakammar-perioden förlängas för att bringas i samklang med de kommunala valen, varför icke lika gärna tvärtom?

Vore det icke ur alla synpunkter lämpligare, att man i samband med borttagandet av de successiva, vartannat år återkommande valen till landsting och fullmäktigekorporationerna gjorde även dessa val *tre-åriga*? Jämfört med nu föreslagna anordning bleve detta i kommuner med fullmäktigeinstitution ett val mera per 4-årsperiod och i övriga ett val mera per 6-årsperiod, vilket icke bör vara så avskräckande.

Valen borde då fördelas så, att kommuner, som välja fullmäktige och städer som deltaga i landsting, finge företaga ett val för varje år, helst i följande ordning: andrakammarval, kommunal- eller stadsfullmäktigeval, landstingsmannaval, andrakammarval o. s. v.

Med denna anordning inträffade visserligen den olägenheten, att höstens fullmäktigeval komme endast några månader före landstingsmannavalen, som förrättas på våren, men i betraktande av den olika karaktär dessa val i regel hava, torde denna olägenhet vara av liten praktisk betydelse. Men det vunnnes att de val som ha väsentligen ren politisk karaktär, nämligen landstings- och riksdagsmannavalen, komme att inträffa så nära som möjligt med ett och ett halvt års mellanrum. Vilket ju isynnerhet bleve idealiskt för de kommuner — och det är de flesta landskommuner — som endast ha dessa två politiska val att tänka på.

På grund av vad sålunda anförts och med hemställan till vederbörande utskott att företaga härför nödiga ändringar i lagtext och övergångsbestämmelser, tillåter jag mig vördsamt föreslå,

att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts proposition nr 261 med de ändringar i däri innehållna lagförslag, som betingas därav, att val till landsting samt stads- och kommunalfullmäktige efter viss övergångstid skola gälla för tre år.

Stockholm den 23 april 1918.

Ant. Wikström.